

INBJUDAN TILL
Akademiens Linné-
fest 1907 rymde
en schablonmässig
bild av festföremålet.

Linneansk triptyk

Henrik Björck

Carl Linnæus föddes 1707 som prästson i småländska Råshult och dog 1778 i Uppsala som professor Carl von Linné, adlad av svenske kungen och hyllad i den lärda världen. Som en av Vetenskapsakademiens grundare och dess förste preses var han en avgörande aktör i Akademiens tidiga historia. Hur har efterkommande hanterat minnet av denne blomsterkung? Vilken bild av Linné har Akademien gjort sig och förmedlat, hur har minnesbilden förändrats med institutionen och dess position i tidens ideologier? Det följande är ett försök till en förtätad sammanfattning av historien utifrån en speciell utsiktspunkt, hundraårsdagarna av Linnés födelse. Även om de tre essäerna behandlar samma sak ska vi se att saken förändrats med tiderna.

En klassisk smålänning

Vetenskapsakademien har alltid tagit plats någonstans, från starten i Ridarhuset till den samtida närvaron på internet. Den som i skrivande stund vill uppsöka Akademien fysiskt får ta sig till Frescati i norra Stockholm, där man 1915 flyttade in i ett nybygge. Uppe på sin kulle ger byggnaden ett monumentalt intryck. Känslan av att stå inför något nästan tidlöst kontrasterar mot det banala bruset från den sexfiliga Roslagsvägen, som påminner om att den upphöjda vetenskapen alltid är rumsligt förankrad och präglas av det myller som är historien.

Historien möter också den besökare som träder in i huset. Från väggarnas porträtt blickar framstående vetenskapsmän – inflytelserika aktörer som på samma gång bidrog till och gjorde bruk av Vetenskapsakademiens inflytande. Målningarna ger uttryck för olika tiders bilder av vad som ankommer en akademiledamot. Många är försedda med attribut som signalerar position och verksamhet. Samtidigt kan sådant som vetenskapliga

JONAS FORSSLUNDS BYST står i dag uppställd i foajén till Akademiens Linnésal.

instrument, vilka en gång var det allra nyaste, bidra till att datera bilderna och göra dem just historiska. I rummen finns även byster, som för den tillfälliga besökaren kan kännas svårare att placera. Till exempel kan man möta en man som med ett återhållet, kanske lite stolt leende blickar snett uppåt, förbi betraktaren. Han saknar något så tydligt attribut som ett instrument, men besökaren ser att den marmorvite mannen är draperad i en toga. Är det någon klassisk poet som hamnat på Akademien? Eller rör det sig om en "kortklippt romersk kejsare", som den tidigare sekreteraren Carl Gustaf Bernhard uttryckte det år 2000?

I själva verket är det fråga om Carl von Linné, 1807 gjuten i biskviporslin, som utan glasering får en marmorlik yta.

Men denna byst tillkom inte på initiativ av Vetenskapsakademien, som i likhet med många andra akademier knappast hade sin bästa tid i en period som präglades av revolutioner och Napoleonkrig. Man hade faktiskt inga planer på att uppmärksamma hundraårsdagen av sin mest berömde ledamot. Initiativet kom i stället från Gustav IV Adolf, vilken som omyndig hade fått efterträda sin far sedan denne mördats. Kungen förklarade i februari 1807 att förste livmedikus Sven Hedin väckt ett förslag, vilket stöddes av Kronobergs landshövding och åtskilliga andra "af Småländska Nationen", om att vid Växjö gymnasium fira Carl von Linnés hundraårsdag genom ett högtidstal och uppställandet av en byst. Med sin omsorg om vetenskapernas tillväxt och alla som sökte bidra till den gav kungen sitt bifall till detta initiativ, samtidigt som han med nöje såg att Vetenskapsakademien köpte in ett exemplar av den byst som professor Forsslund förfärdigat.

Jonas Forsslund kom från ett lantbrukarhem i Jämtland men fick tjänst i Uppsala, där han uppmärksammades för en porträttbild av Gustav III. Han kom under dennes beskydd och utbildades vid Konstakademien, av vilken han blev ledamot och 1800 utnämnd till professor i teckning, om än under opposition inom Akademien. Forsslund uppfattades knappast som en stor konstnär, men blev populär som porträttmålare. Han var noggrann och arbetade enligt tidens konventioner. Mest känd är han för sina målningar av Gustav IV Adolf, både som ung prins och krönt kung. Reliefmedaljonger blev på modet i och med nyantikens, och från sekelskiftet 1800 arbetade han även skulpturalt med sådana.

Vetenskapsakademien uppfattade skrivelsen från kungen som en nådig befallning och gav i uppdrag åt *Inspectura ærarii*, det som senare blev Akademiens förvaltningsutskott, att ombesörja ett inköp. Bryderier uppstod. Vid följande möte förklarade ledamöter som umgåtts med Linné att de inte kände igen honom i den byst Forsslund ställt ut på Konstakademien. Kunde man i stället anmoda Sergel att hugga en byst i marmor? Inte kunde väl kungen ha något emot ett sådant byte? Eftertanken tycks ha dämpat entusiasmen och de djärva idéerna ströks ur protokollet. I stället bestämdes att preses skulle inspektera bysten innan något inköpsbeslut fattades. I början av maj 1807 föreslogs att man skulle anmoda Forsslund att göra formen mer Linnélik inför en omgjutning. Samtidigt klargjorde preses, som var statssekreterare vid civilexpeditionen, att Akademien nog fick inköpa en byst i enlighet med kungens vilja; vid följande möte förklarade han att kungen bifallit förslaget att bearbeta formen, vilket sekreteraren skulle meddela Forsslund. I början av 1808 ankom så bysten och uppvisades vid en allmän sammankomst. *Inspectura ærarii* hade inte vågat bestämma något om piedestal eller placering, men Akademien beslutade att den skulle ställas i sessionssalen, mitt emot bysten av von Höpken, och anmodade

sin ledamot överintendenten att utarbeta ett förslag till piedestal. Två år senare återkom man med en påminnelse om detta uppdrag.

Vi kan konstatera att Akademien 1807 knappast var intresserad av att uppmärksamma Linné. Desto mer intresserad var Sven Hedin. Denne smålänning hade studerat vid gymnasiet i Växjö och universitetet i Uppsala, där han blev en hängiven lärjunge till Linné, som på olika sätt sökte hjälpa fram sin adept. Gustav IV Adolf uppskattade Hedin och utnämnde honom 1798 till förste livmedikus; omsider blev han medicinalråd. Han föreslogs som ledamot av Vetenskapsakademien 1793, men mindre diplomatiska personomdömen hade förskaffat honom inflytelserika kritiker och invalet dröjde till 1804.

Hedin hade redan 1806 börjat arbeta för en Linnéfest. Han fick inte med sig de småländska vännerna och Uppsalaprofessorerna Carl Peter Thunberg och Samuel Ödmann, som också var Linnélärjungar, däremot landshövdingen och biskopen i Växjö. I början av september publicerade han ett upprop i tidningarna – ”Vördade och älskade Landsmän af Smålands Nation!” – i vilket han uppmanade sina läsare att stödja en åminnefest i Växjö till fosterbygdens ”seculaira Snille”. Initiativet väckte bifall men också betänkligheter. Hedin förklarade att ingen byst ännu rests, även om kungen ville förverkliga sin fars idé om en byst i Uppsala universitets nya botanikbyggnad. Ett riktigt äreminne saknades också – i Uppsala hade man inte ens hållit en parentation, ett minnestal, över Linné. Han förklarade vidare att han nämnt sitt förslag för Forsslund, som sagt sig villig att förfärdiga en byst utan annan ersättning än den som kunde komma från enskilda bidrag. Uppmuntrad dristade sig Hedin att söka kungens gillande. Denne biföll alltså förslaget och vände sig inte bara till Vetenskapsakademien utan även till Collegium medicum och andra akademiska myndigheter.

En sirlig festinbjudan utgick sedan från Växjö gymnasiums rektor. Till festen kom höga dignitärer, en Linnésläkting, den studerande ungdomen och ortens invånare. Den hölls en försommardag som var så skön att ”Naturen tycktes med välbehag vilja skänka den till prydnad för en högtid, ägnad åt dess störste Älskling”. Hedin höll ett långt tal. Den tryckta versionen är en stor biografi med noter och referenser, men också en hagiografisk lovsång till hans lärare och välgörare. Snillekulten är romantisk samtidigt som klassiska referenser åkallas – som Stageira har Aristoteles, har Småland Linné. Sedan bysten avtäckts blev det för de inbjudna middag hos biskopen, varvid alla kungligheters samt ”Fosterlandets och Småländska Nationens skålar, under musik med pukor och trumpeter samt canoners lossande, druckos”. Festligheterna fortsatte fram till halv två på annat håll.

Hedins initiativ uppskattades inte i Uppsala, där man hade levande minnen av Linné som en åldrig medicinprofessor med stort och lättstött ego. De instruktioner till familjen som lett till att kvarlåtenskapen sålts till

SMÅLANDS NATION uppskattade inte den gravyr av Linnébysten som man hade fått bidra till.

England kunde uppfattas som uttryck för närighet, en opatriotisk otacksamhet efter adelskap och andra ärebetygelser. Entusiasten Hedin uppskattades inte heller av alla, men man var tvungen att förhålla sig till hans framfart. I februari 1807 besökte han Thunberg, jämte andra, och talade till Smålands nation, som gillade idén att läsa upp hans lovtal. Han förklarade planerna för universitetets kansler och undrade om inte talet kunde framföras mer offentligt, som en universitetsangelägenhet. I mars föreslog så prokansler att universitetet skulle fira Linné samtidigt som man invigde Linneanum, som redan var i bruk och som kanske fungerade bättre som minnestempel än som undervisningslokal. Kungen biföll och kanslern för-

klarade att Hedins tal skulle infogas i det akademiska programmet. I början av maj inköptes en gipskopia av Forsslunds byst eftersom den byst kungen utlovat inte skulle bli färdig till den 25 maj.

Rektor hyllade de kunskaper som gynnat universitetet i sin inbjudan till festen, vilken blev högtidlig trots att varken landshövdingen eller kanslern kunde delta. I festtalet uppehöll sig Thunberg vid växthusen och botanikern, men han prisade också Linné för hans gåva att föreläsa och värva lärjungar. Efter middagen i orangeriet läste kuratorn vid Smålands nation upp Hedins tal. Detta inslag höll dock på att gå om intet eftersom många landsmän i sista stund protesterat mot Hedin, kanske beroende på att man fått bekosta och sprida en gravyr av Linnébysten som ansågs helt misslyckad.

Dagen efter följde ännu en komplikation, som åter visar hur aktörer kunde ta Linnégestalten i bruk för egna syften: den minnesfest i gamla Botanicum som organiserades av Linnéska institutet. Detta naturalhistoriska studentsällskap hade mer eller mindre tagits över av dess *protector*. Denne *botanices demonstrator* såg i sällskapet och Linnéhyllningen möjligheter att stärka sina chanser till en fast lärartjänst. Han uppskattade inte Hedins planer att förlägga minnesfesten till Växjö och hade gärna ensam stått för firandet i Uppsala, då Linnéska institutet delade ut en medalj till vilken man fått låna en förlaga av Vetenskapsakademien.

I Lund blev komplikationerna annorlunda, men bristen på entusiasm var ungefär densamma. Kungens påbud tycks inte ha nått universitetet förrän 1808 och då följt av ett kanslersbrev som förklarade att man skulle utbetala en ansevärd summa för Forsslunds byst. Krigstiden gjorde dock att leveransen dröjde och först 1811 kunde den avtäckas vid en högtidlighet.

Som vi ser fanns 1807 knappast något institutionellt intresse av att fira Linné, varken hos Vetenskapsakademien eller någon annan av de institutioner som kunde tänkas ha engagerat sig. Det ”nationella” intresse som fanns var småländskt. De initiativ som togs utgick i praktiken från intresset hos enskilda aktörer, i första hand Sven Hedin. Aktörerna motiverades av skiftande begär och approprierade Linné för sina egna syften. Vi ser också att Linnébilden vid närmare beskådan sönderfaller i flera Linnébilder. Olika uttolkare fördelade dagrar, kanske skuggor, på olika vis utifrån skiftande synvinklar och intressen. Så skulle det fortsätta. Det är lite som att betrakta festföremålets drag utspridda i ett kalejdoskop. Man känner igen de grundläggande inslagen i dragen, men hur de sammanfogas och framträder beror på hur tiden vrider tuben.

När tiden övergick i romantik kom Linnébilden att möta ett växande intresse. Esaias Tegnér uppfann uttrycket ”blomsterkungen” 1820. Linnédikter har sedan blivit en svensk specialgren. Genren blev mycket produktiv, exempelvis vid hundraårsminnet av dödsdagen 1878, men också präglad av klichéer och sökta rim.

ORIGINALET TILL DEN VINJETT BILD som användes i inbjudningarna till Akademiens Linnéfest 1907.

En blomsterkung för hela nationen?

”Genom sin storartade lifsgärning har Linné förvärfvat en ovansklig ära åt sitt fädernesland. Det är därför en verkligt fosterländsk högtid, som svenska folket nu har att fira.” Så kunde man läsa i den inbjudan att delta i en fest till Linnés minne, som Vetenskapsakademien skickade ut till bemärkta institutioner och personer våren 1907. På framsidan av inbjudan fanns en bild av den åldrige, milt leende blomsterkungen. Omkring festföremålet draperade sig svenska flaggor, vilkas utseende hade ändrats bara två år tidigare, efter den nationellt traumatiska unionsupplösningen. Till inramningen hörde också linneor och Nordstjärnan; Linné hade 1753 utnämnts till riddare av Nordstjärneorden. Inbjudan till utlandet hade samma bild men var avfattad på latin, liksom många av de hyllningsadresser som senare inkom.

Till skillnad från 1807 ville Akademien göra något av jubileet och redan i början av 1904 utsågs en kommitté bestående av sju akademiledamöter. Man beslutade att utge skrifter av och om Linné, att prägla olika medaljer, att anordna en minnesfest. Än större planer hade Uppsala universitet. Kommittéerna samverkade och tillsammans kom de båda institutionerna

MINNESFESTEN i Musikaliska akademiens stora sal fångad av illustratör som arbetade för *Svenska Dagbladet*.

att stå bakom en imponerande utgivning, bland annat av källskrifter till glädje för efterkommande. Allt fler in- och utländska dignitärer fördes till festernas inbjudningslistor. Till slut föreslogs att man skulle söka statsanslag för att inte ensamma bära kostnaderna, då ”de stundande Linnéfestligheterna borde betraktas såsom en nationell högtid”.

En våg av Linnéfester svepte sedan över landet i slutet av maj, med en upptakt i Råshult. Uppsala stod i centrum under själva födelsedagen, efter vilken följde en pampig promotionshögtid. Dagen efter var det Stockholms och Vetenskapsakademiens tur. En tidig utflykt till Bergianska trädgården lockade dock få. På eftermiddagen var det stor minnesfest på Musikaliska akademien med kungligheter, ministrar och andra dignitärer, med celebra vetenskapsmän från många av världens hörn. Tal hölls. Om än ett barn av sin tid var Linné än mer före sin tid, förklarade Akademiens preses. En kantat framfördes:

Ordnarn kom. Han kom från höga Norden,
Svensk han var. *Linnæus* var hans namn,
detta namn, som ryktet bar kring jorden
och skall evigt bära i sin famn.

Medaljer delades ut. Delegationer frambar hyllningar till ”the King in the realm of Flora” på alla de språk. Två biskopar fick representera Sveriges lärosäten och lärda samfund. På kvällen var det middag med ytterligare tal och dagen därpå hade kronprinsen å den sjuke kungens vägnar en mottagning på slottet.

Firandet fick en enorm uppmärksamhet. Inte minst i den borgerligt sinnade pressen turnerades allusioner på nationalsångens fras ”då ärat ditt namn flög över jorden” när man framhöll Linnés betydelse för Sverige, som borde blicka framåt och söka sig en ny stormaktsställning på vetenskapens fredliga fält. Spänningen mellan svensk nationalism och vetenskaplig internationalism upphävdes genom den berömde botanisten, som blev ett samlingsobjekt inåt och ett hävdelseobjekt utåt.

Men han var också något annat – jag höll på att skriva: *mera* än en världsmedborgare. Han hade också ett så utpräglat *svenskt* medborgarsinne, att det nära nog kan karaktäriseras såsom ”en händelse, som ser ut som en tanke”, att hans 200-årsfest infaller just nu, under det nationella pånyttfödelsearbete, som f.n. rastlöst bedrivs i vårt fosterland.

Betydelsen av Linnés systematiska gärning gick över alla gränser samtidigt som han var rotad i sitt hemland. Denna bild kunde även rimmas fram i tidens Linnédikter, säkerligen innerligt kända vid tillkomsten men inte alltid lätta att ta till sig hundra år senare:

Där Sveriges namn blir nämndt i fjärran länder,
Där vet man äfven om *Carl von Linné*,
Om blomsterkonungen på Fyris stränder,
Som först oss lärde att naturen se.

I egenskap av inte bara världsberömd forskare, utan även svensk folkbildare i flera bemärkelser, var han alltså en man för folket, av folket. ”Linné är en gestalt att fantisera om för ett folk som vårt med dess innerliga kärlek till naturen och nästan smärtsamt kärleksfulla samlif med allt vad grönt och blommor heter.” Gestaltens betydelse för inskolningen i en naturälskande nationalkaraktär framkommer i rapporteringen från arrangemang i alla möjliga sammanhang, till exempel i skolor och i föreningar som Sällskapet för förädlande ungdomsnöjen. Vetenskapsakademien bidrog aktivt till detta uppfostringsprojekt genom att dela ut Linnémedaljer till alla högre allmänna läroverk, däribland Nya elementar i Stockholm:

Vidare lämnade en lärjunge, Sten Selander, en roande redogörelse för Linnés ”Gotländska resa” och efter detta föredrags slut öfverlämnade rektor Hernlund jämte några vänliga och manande ord till föredraganden den medalj öfver Linné, som af Vetenskapsakademien skänkts att af kollegiet tilldelas någon däraf förtjänt lärjunge.

Decennier senare skulle Selander själv bli en beundrad skildrare av svensk natur.

Men Linné cirkulerade inte bara i akademiska sammanhang. Tidningarna kommenterade också alla de kommersiella och andra intressen som ville ta honom i sin tjänst. Författare och förlag såg möjligheter. Exempelvis uppmärksammade *Tidskrift i militär hälsovård* en försummad aspekt under rubriken ”Linné som militärläkare”. Ett omtalat exempel på hur Linnégestalten approprierades för att torgföra en viss idé var inskriptionen till en blomsterprydd byst i Centralbadets trädgård. Badets ägare, en arkitekt som pläderade för grönska och parkområden i stadsplaneringen, avslutade inskriptionen så: ”Låtom oss hugfästa minnet af den store blomsterfursten genom att ge känslor för naturen insteg i våra sinnen! Låtom oss bygga våra hem och planlägga våra städer med detta sinnelag!”

Betraktar man det hela från vänster uppstår en kontrast som tydliggör ideologiska dimensioner i Linnéfirandet. Arbetarpressen uppmärksammade mer lokala och folkliga initiativ – i sin rapportering från de ”centraliserade” jubelfesterna kunde den ond göra sig över biskopliga utläggningar och pekoralartade kantater. Av speciellt intresse här är den radikale Lundabotanisten Bengt Lidforss högtidstal vid en IOGT-fest i Göteborg, vilket publicerades i *Arbetet* och kommenterades på olika håll.

Lidforss förklarade att alla, inte minst tidningarna, 1907 verkade tävla om att hylla Linné: ”En yttlig betraktare kunde rent av för ett ögonblick få illusionen, att den nationella samling, varom det på sista tiden ordats så mycket, slutligen kommit till stånd i blomsterkungens tecken.” Uppmärksamheten hade varit en annan hundra år tidigare, då inte ens Vetenskapsakademien var intresserad av att fira Linnéminnet, konstaterade han. Den väsentligaste orsaken bakom denna förändring var naturvetenskapernas mäktiga uppsving, som betytt så mycket för den moderna industrialismen men som också utgjorde ett ideellt värde. Detta var oberoende av alla praktiska resultat och vederlade kristna moralisters kritik av tidens krassa materialism. Efter en överblick över Linnés verk klargjorde Lidforss sedan vari dennes genialitet som forskare bestod. Samtidigt förklarade han att naturuppfattningen var en annan än den moderna vetenskapens. Linné var inte den föregångare till utvecklingsläran och bakteriologin som vissa ville göra honom till. Likväl var hans liv och gärning omistliga inslag i de andliga värden som gjorde svenskarna till ett kulturfolk. Men skulle kulturen säkra nationaliteten kunde den inte fortsätta att vara ett privilegium för fåtalet. Lidforss hoppades att det demokratiska framstegsarbetet skulle innebära att massorna av Sveriges arbetande folk blev verkligt delaktiga i firandet av Linnés 300-årsdag. Då kunde svenskarna bli ett enat och genom enigheten starkt folk.

Dylik vänsterkritik kunde uttryckas än vassare, som i *Smålands Folkblad*. Under rubriken ”Jubla lagom!” fann man överhetens hyllningar hycklande

eftersom den privatkapitalistiska staten samtidigt lät fattiga begåvningar gå under: ”Och från arbetare i stad och på land blandar sig därför i Linnéminnets jubel även *en anklagelse mot samhället för vanvård av de bästa människorna och slöseri med det bästa hos människorna.*” Men allt var inte ideologisk konfrontation i vänsterpressen. Lyriken kunde blomma ut i ungefär samma former som i tidningar mer benägna att försvara den bestående samhällsordningen, såsom i den dikt ”En arbetare” skrev för att hedra jubilarer:

Liksom Linnéan doften sprider
från skogens bryn en sommardag,
så bilden in i hjärtan glider
av dig i folkets breda lag.

Ett annat skorr i festmaskineriet uppkom när Vetenskapsakademien i april insåg att dess högtidlighet sammanföll med Barnens dag, då ett karnevalsliknande tåg skulle dra fram för att samla in pengar till obemedlade stadsbarn som behövde komma ut i naturen. Akademien agerade genom Överståthållarämbetet, dåtidens länsstyrelse, för att flytta tåget till en annan dag. I tidningarna kunde man, å ena sidan, undra vad världspressen skulle säga om detta tåg av tiggande barn – skulle svenskarna uppfattas som ett degenererat folk, som inte kunde fira sina stora söner och minnen på ett värdigt sätt? Å andra sidan riktades förbittrad kritik mot de höglärda intriganternas försök att motarbeta strävandena att hjälpa barnen ut i den natur Linné älskat så – samtidigt som dessa herrar genom Folkskoleöverstyrelsen ville kommendera ut folkskolebarn för att paradera på den egna Linnéfesten. Till slut samsades de två arrangemangen.

Linnéjubileet 1907 blev uppmärksammat inte bara i Sverige utan i närmast världsomspännande skala. Till exempel kunde pressen rapportera från firandet i Australien i början av juli, då posten därifrån nått Sverige. Kontrasten till 1807 är stark. Hundra år senare fanns det på ett helt annat sätt en offentlighet och ett imperativ att manifesteras i den. Vetenskapsakademien iscensatte ett firande och hyllande av den vetenskap man skulle befordra och vars framgångar man själv befordrades av. Linnébilden fyllde i festligheterna en ideologisk funktion i så måtto att den gjorde vetenskapen till en nationell angelägenhet. Den både enade folket och hävdade dess plats i kampen mellan nationerna på vetenskapens oblodiga fält. Samtidigt menade man i vänsterpressen, som till skillnad från den borgerliga inte finns sparad i Akademiens arkiv, att bilden av den leende blomsterkungen inte slätade över det förhållandet att bildningen faktiskt inte var en angelägenhet för hela svenska folket.

Mr Flower Power flyger över jorden

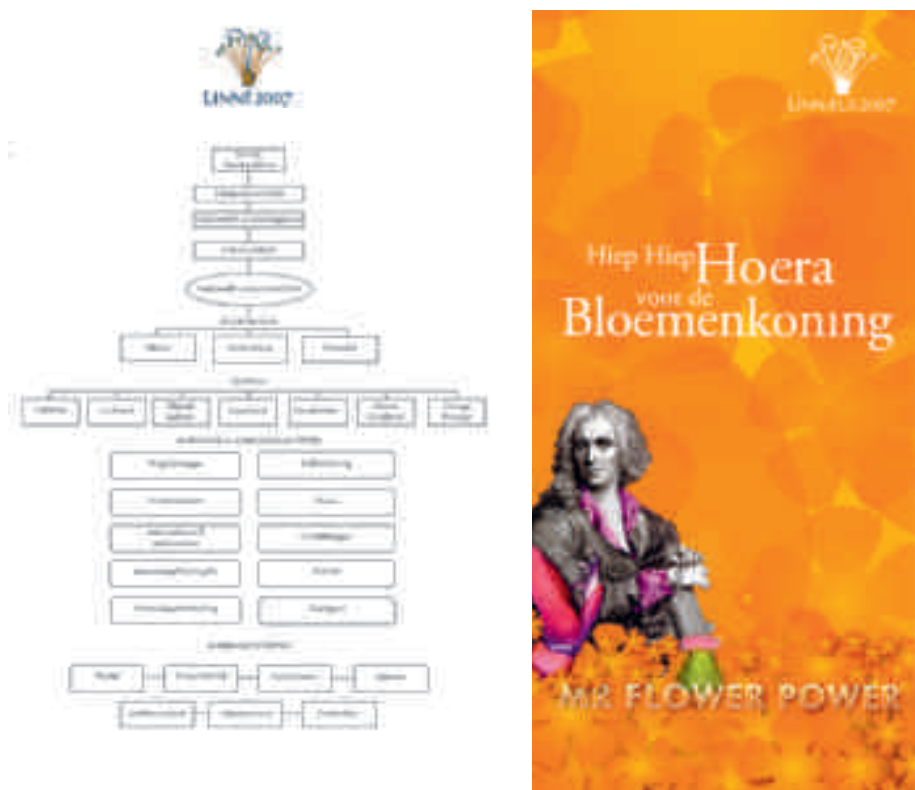
Ju äldre en institution är och ju mer förgrenad verksamhet den utvecklats, desto fler anledningar har den att fira. Vetenskapsakademien uppmärksammade 2001 Nobelprisens 100-årsjubileum. Möjligen bidrog bestyren kring detta till att det är oklart hur Akademien deltog i det informella nätverk som 1999 började tänka på ett Linnéjubileum 2007. Initialt representerades man nog av Svenska Linnésällskapets ordförande, en zoologiprofessor från Uppsala och tidigare ständigt sekreterare.

Planer gjordes upp på fler håll. Småländska riksdagsmän motionerade 2001 och 2002 om stöd till ett projekt för att skapa ett nationellt kunskapscentrum om Linné i hans hembygd. Våren 2004 uppvaktades regeringen av intressenter från Uppsala och sedan gemensamt av landshövdingarna från Uppsala, Skåne och Kronobergs län. Det behövdes nationell samordning för att Linnés hemland skulle ”kunna hävda sig i konkurrens med alla dem, som världen över, ligger i startgroparna för att fira blomsterkonungen”, menade landshövdingarna. ”Vi ser annars att lokala särintressen, där ingen helhetssyn i landet finns, och där även kommersiella intressen tillåts spela in, riskerar att skänka ett löjets skimmer över firandet.”

Linnésällskapet fick vid samma tid ett anslag om 300 000 kronor från Vetenskapsrådet. Man anställde en projektledare, som hade varit nationell samordnare för Birgittajubileet 2003, med placering vid Vetenskapsakademien. När planerna efter sommaren presenterades för klassen för biologiska vetenskaper menade ständige sekreteraren ”att Linné även kan användas i den nutida forskningspolitiska debatten genom att diskutera om det finns någon tillväxt för vår tids Linné”. Mot slutet av året arrangerade Akademien ett möte för intressenter från hela landet. Uppsalas landshövding Anders Björck förklarade att det var väsentligt att ordna finansieringen och att inrättandet av en nationell kommitté vore ett steg på vägen. ”Det är även viktigt med kvalitetssäkring; KVA:s namn ger en tyngd åt jubileet som det inte skulle fått om en mindre organisation stått bakom det.”

Efter fortsatt lobbyarbete gav regeringen våren 2005 Vetenskapsrådet i uppdrag att samordna Linnéjubileet nationellt och att inrätta en delegation för ändamålet. För detta avsattes sju miljoner kronor. ”Linnéjubileet har en stor potential”, förklarade regeringen, ”att kunna ge positiva effekter inom allt från turism och Sverigebilden utomlands till ökat intresse hos unga för naturvetenskaplig utbildning och forskning.” Härmed var en snöboll satt i rullning. Den kom att växa på ett sätt som drog till sig och med sig fler och fler. I en utvärdering beräknades jubileet ha omsatt långt över 300 miljoner kronor.

Organisationsskissen på nästa sida ger en föreställning om vidden av projektet Linné2007. Kungen hade i ett tidigt skede accepterat att vara

LINNÉ2007 var ett projekt med en vidlyftig organisation.

PROJEKTET ORKESTRERADE AKTIVITETER världen runt, bland annat med den grafiska profil som alla godkända aktörer fick använda gratis.

beskyddare och kungafamiljen deltog i en mängd arrangemang under året. I hederskommittén ingick bland andra statsministern och ärkebiskopen, Vetenskapsakademiens preses och ordföranden för Linnean Society. Linné-delegationen hade Anders Björck som ordförande och rymde förutom Akademiens ständige sekreterare även generaldirektörer och verkställande direktörer, landshövdingar, universitetsrektorerna och andra. Ett arbetsutskott hanterade mer löpande frågor. Det nationella sekretariatet vid Akademien leddes av den redan engagerade projektledaren, som i sin nya roll fick benämningen generalsekreterare. Där arbetade personer med såväl näringslivskontakter som miljöfrågor och, framför allt, med medier och marknadsföring, kommunikation och information. I de regioner som Linné hade rest i och skrivit om fanns egna styrgrupper och projektledare. När jubileet växte räckte det inte med en organisation på geografisk grund, utan speciella ämneskommittéer med egna samordnare inrättades. Till exempel

fanns en nationell kommitté för att samordna de internationella kontakterna med 29 olika länder. Statsbesök utväxlades med Japan och jubileet uppmärksammades globalt.

Projektet vägledades av två övergripande mål i en kommunikationsplattform. Det första var att lansera en annan bild av Linné än den av en älsklig gammal man som sorterade blommor: Linné var ett tvärvetenskapligt universalgeni och tidernas förste ekolog, en världsberömd forskare med humor och karisma. Det andra målet var att inspirera, till exempel att locka fler unga till naturvetenskap och forskning. Man ville hitta morgondagens Linné och Linnéa, men också marknadsföra Sverige. Linné skulle lyftas fram som ”symbol för naturen, biologisk mångfald, hållbar utveckling och miljöarbete”. I regionerna tillkom mer praktiska målsättningar, som att stimulera natur- och kulturturismen. Lokalt grep man de möjligheter som fanns och som kunde vara mer eller mindre långsökta.

Ungdomar och turister var primära målgrupper. För att nå ut med budskapen var det viktigt med rätt tilltal. Den kommunikationsbyrå som utarbetat kommunikationsplattformen tog fram marknadsföringskonceptet *Mr Flower Power*. En ung och kaxig Linné i paisleymönstrad skjorta skulle locka och väcka unga och gamla. Konceptet fick användas gratis av alla projekt som bedömdes ha en godkänd kvalitet. Eftersom en stor mängd aktörer, även utländska, hade en likartad grafisk profil verkade det finnas en enhetlig avsändare bakom budskapen och aktiviteterna. Mr Flower Power blev viral och flög över jorden.

Linné2007 arbetade med fem nationella projekt, däribland vandringsutställningen *Kaos von Linné* och trädgården *A Tribute to Linnaeus*, som vann guldmedalj vid Chelsea Flower Show. Men projekten var otaliga – i slutrapporten från Linné2007 talas om 9 603 evenemang bara i Sverige. Det officiella firandet började i Växjö på Karldagen den 28 januari, då *Linnaeus Rex* av rockmusikern Ola Salo uruppfördes, och avslutades i Jukkasjärvi den 15 december, då astronauten Christer Fuglesang berättade om vetenskapens rymder, violinisten Linda Lampenius spelade och kungen tackade alla som bidragit. Ett av de mer omskrivna evenemangen var det påkostade födelsedagsfirandet i Uppsala, med japanska kejsarparet som hedersgäster.

Vetenskapsakademien deltog i en mängd arrangemang. Mest publikt var ett av de nationella projekten, *Expedition Linné*, en film av och med journalisten Folke Rydén och naturfotografen Mattias Klum. Över sju kontinenter fick tre ungdomar häpna inför naturen och människans framfart. För Akademien blev erfarenheterna aningen kluvna. Projektet kostade miljoner mer än tänkt och tidningskritikerna fann filmen mer politiskt korrekt än inspirerande. Det mest vetenskapsfokuserade projektet var symposiet *Biodiversity: Its Variations in Time and Space*, med internationella stjärnforskare. Vid planeringen av det framhölls att Linnéjubileet inte borde

blicka tillbaka, utan användas som ”en hävstång för att stödja dagens forskning” och för att ”marknadsföra svensk forskning internationellt”. Men man tog sig även an historien. Observatoriemuseet producerade utställningen *Linné & Vetenskapsakademien* med tillhörande katalog. Akademien stod också bakom en vacker källpublikation som överlämnades till den japanske kejsaren: Linnélärjungen Carl Peter Thunbergs ”Tal om japanska nationen”, i faksimil på vänstersidorna och i engelsk översättning på högersidorna.

Självklart utvärderades projektet Linné2007. Ett analysföretag konstaterade att det mediala genomslaget varit mycket stort: 8 264 artiklar, varav 89 procent illustrerade, innebar 616 500 spaltcentimeter och en 2,5 gånger större volym än vid Birgittajubileet 2003. Utifrån attitydundersökningar konstaterades att kunskapen om Linné ökat. Till exempel var det 41 procent i ungdomsgruppen 16–29 år som 2007 svarade att det var 300 år sedan Linné föddes, mot 38 procent året innan. Många äldre trodde att jubileet lockat fler unga till att vilja bli forskare i naturvetenskap, men i själva ungdomsgruppen kunde ingen intresseökning konstateras. Projektet som sådant fick positiva utvärderingar. Generalsekreteraren utsågs till Årets projektledare 2007 av Svenska Projektakademien och konceptet Mr Flower Power fick pris i kategorin integrerad kommunikation i PR-tävlingen Spinn.

Men skeptiska röster kunde också höras. I en krönika på kultursidan i *Dagens Nyheter* ventilerades farhågan att det kunde bli för mycket av det goda: ”Sammantaget tycks Linnéåret generera betydligt mer plikt och volym än kreativitet. Resultatet blir en smula bedövande.” Intervjuad i *Enköpings-Posten* undrade en professor i idé- och lärdomshistoria stillsamt om inte Linnéjubileet blivit alltför uppblåst. En skylt utanför en sommarrestaurang på Österlen framstår som ett folkligt uttryck för en känsla av övermättnad: ”Carl von Linné var aldrig här och ingen av hans lärjungar heller”.

Liksom tidigare jubileer rymde Linnéfirandet 2007 motsättningar. Aktörer ville på skiftande sätt och i olika syften använda sig av den växande uppmärksamheten. En småländsk entreprenör, som drev projektet att bygga upp ett kunskapscentrum i Linnébygden, fick 2003 registrera varumärket ”Linné 1707–2007”. Trots att varumärkesskyddet gällde vissa specifika sammanhang kom invändningar – från Spendrups som sålde bordsvattnet Linné och, framför allt, från en mängd intressenter i Uppsala-trakten. Omsider upphävde Patent- och registreringsverket sitt beslut. Det var inte klart vem som med rätta fick tala å Linnés vägnar eller hur bilden av smålänningen förhöll sig till bilden av vetenskapsmannen.

Trots vissa återkommande, till synes tidlösa spänningar får det sägas att de sätt på vilka Linnés födelse uppmärksammades 2007 står i skarp kontrast till firandets former vid de tidigare 100-årsjubileerna. År 1807 var

projekten få, små och påtagligt beroende av individuella aktörer. Hundra år senare var firandet mycket mer omfattande. De mest uppmärksammade inslagen organiserades av institutioner, vilka lyfte fram Vetenskapen mot bakgrund av en allmänt nationalistisk ideologi.

Ytterligare hundra år senare tog jubilerandet närmast oöverskådliga proportioner. År 2007 framstår Organisationen som aktören. Men Linné2007 var snarast en metaorganisation, vilken samordnade andra organisationers projekt och vars sakkunskap rörde organisering och projektledning snarare än jubilarer. Linné2007 koordinerade så många aktiviteter och aktörer av alla de slag, så stora flöden av pengar och energier, att en institution som Vetenskapsakademien tenderade att försvinna i mängden. Organisationen arbetade med målformuleringar i strategidokument, som den kommunikationsplattform i vilken jubileet sågs som ett enda kommunikationsprojekt. Just ”projekt” är i flera bemärkelser en organisationsform i tiden: den är på modet och ett projekt upplöses efter en utmätt tid, dess uppdrag tar inte sikte på efterkommande. Det var inte heller tanken att Projektet skulle kommunicera historiska sakkunskaper eller nytolkningar, utan budskap om forskningens och miljöarbetets betydelse för genomslag här och nu. Betecknande nog var de många böcker som producerades 2007 ofta bildsköna, snarare än mödosamt sammanställda källutgåvor. Utvärdering är ett annat organisationselement i tiden, och som vi sett blev Linné2007 föremål för en mängd utvärderingar. Vilka slutsatser som drogs av dem och av vilka är oklart.

Vi kan konstatera att bilden av ett festföremål som Linné säger mycket om festfixaren och vederbörandes samtid, liksom att det blir vanskligt att uttröna hur det förhåller sig med det förflutna när bilderna multipliceras i en spegelsal av tolkningar. Vi kan även notera att det tidiga 2000-talets Linnébilder blivit föremål för doktorsavhandlingar med inriktning mot kulturarvsstudier. De lär oss mycket om historiebruk och minneskulturer, om musealisering och medialisering, men inte så mycket om historiens Linné. Eller är det just det de gör?

★

Historiska översikter över bilderna av Linné ges i Olle Franzén, ”Hur Linnébilden formades (1778–1850)”, *Svenska Linnésällskapets årskrift*, 1963, och i slutkapitlet i Lisbet Koerner, *Linnaeus: Nature and Nation* (Cambridge, MA, 1999). Linnébilder i bokstavlig mening inventeras i Tycho Tullberg, *Linnéporträtt: Vid Uppsala universitets minnesfest på tvåhundraårsdagen af Carl von Linnés födelse* (Stockholm, 1907) och kompletteras med *Supplement* 1967 av Ingegerd Tullberg Beskow och 1991 av Karin Beskow Tainish & Margaret Tainish. Minnesbildens skiftande gestaltningar följs i Peter Aronsson, ”Att minnas Carl von Linné”, i Lars-Olof Larsson (red.), *Linné: En småländsk resa* (Stockholm, 2006). Minneskulturer inom vetenskapen utforskas i

Pnina G. Abir-Am & Clark A. Elliott (red.), *Commemorative Practices in Science: Historical Perspectives on the Politics of Collective Memory* (Chicago, 1999).

★

En klassisk smålänning: Carl Gustaf Bernhard, *Huset på höjden* (Stockholm, 2000), 199. Kungens brev av den 10 februari 1807 finns i Bilagor till protokollen i Vetenskapsakademiens arkiv, där jag också använt protokollen från Akademien, 25 februari 1807, 30 mars 1808 och 7 mars 1810, och från Inspectura ærarii, 28 februari, 2 och 30 maj 1807 samt 26 mars 1808. Hedin skildrar historien bakom Växjöfesten i *Minne af Linné: Fader och son* (Stockholm, 1808), II, 42–59, men framställningen är kanske inte helt pålitlig i alla detaljer; inbjudan: Elias Heurlin, *Alla af stånd och börd, vetenskapernes här varande beskyddare och vänner* (Växjö, 1807). Om Hedin och Forsslund finns artiklar i *Svenskt biografiskt lexikon*; om Forsslund kan man även läsa i *Svenskt konstnärslexikon*, i Gunnar Svensson, 1 *Jonas Forsslund 1754–1809* 2 *Carl Th. Staaff 1816–1880: Två "kungamålare"* (Östersund, 1963) och Magnus Olausson, "Gustav IV Adolf i porträttkonsten", i "Galenpannan": *Gustav IV Adolf i porträttkonsten* (Stockholm, 2000). Den klassicerande hållningen i tidens skulptur belyses i *Sergel och hans romerska krets: Europeiska terrakottor 1760–1814* (Stockholm, 2004), exempelvis "Åra stora mäns minne", 206–208; för denna referens tackar jag Linda Hinner, Nationalmuseum. Turerna bakom festen i Uppsala utforskas grundligt i Hanna Östholm, "Linnéminnet", i Per Ström (red.), *Linnéfest och doktorspromotion i Uppsala den 23 och 26 maj 2007* (Uppsala, 2007). Rektors inbjudan och högtidstalet finns i Carl Peter Thunberg, *Tal vid invignings-acten af den nya akademiska trädgården dess orangerie och samlings-salar [...], då tillika firades framledne archiaterns och riddarens Carl von Linnés hundra-åriga födelse-dag* (Uppsala, 1807); Linnéska institutets begäran behandlades av Vetenskapsakademiens Inspectura ærarii den 31 mars 1807. Lunda-historien behandlas mer kortfattat i Yngve Löwegren, "Kring en Linnébyst i Lund", *Svenska Linnésällskapets årsskrift*, 1964. I Lund finns även Svenska Akademiens ordboksredaktion, vars språkprovssamling rymmer spridda belägg för ordet blomsterkung.

★

En blomsterkung för hela nationen?: En fyllig beskrivning av Vetenskapsakademiens arrangemang ges i bilaga 1 till årsboken för 1910, J. A. Bergstedt (red.), *Minnesfesten öfver Carl von Linné den 25 maj 1907* (Uppsala, 1910). I Vetenskapsakademiens arkiv har jag använt mig av Akademiens och Förvaltningsutskottets protokoll jämte samlingarna "Minnesfesten öfver Linné: Bilagor" och "Div. handlingar rörande Linné-jubileet 1907" (Sekreterarens arkiv k.53:1–2); här finns en stor mängd tidningsmaterial bevarat, men urvalet är i princip begränsat till borgerlig huvudstadspress. I Uppsala universitetsbibliotek finns kartonger med okatalogiserat material efter festligheterna, vilka presenteras i *Inbjudning till Uppsala universitets Linnéfest den 23 och 24 maj 1907* (Uppsala, 1907); jämför den korta skildringen i rektors redogörelse (6–8) i *Uppsala universitets årsskrift*, 1907. De direkta citaten i de två första styckena

som behandlar pressrapporteringen är från *Vårt land*, 25 maj, *Aftonbladet*, 23 maj, *Stockholms Dagblad*, 23 maj, *Dagens Nyheter*, 19 maj och *Svenska Dagbladet*, 24 maj. Militärälkarnas uppmärksamhet noterades i *Svenska Dagbladet*, 21 maj; arkitekten Wilhelm Klemmings i *Dagens Nyheter*, 24 maj. *Norrskensflamman* kommenterade den 22 maj hur festerna centraliserats. Lidforss tal refererades i *Ny tid*, 21 maj, publicerades i *Arbetet*, 23–24 maj, kommenterades i *Socialdemokraten*, 23–24 maj. *Smålands Folkblad* kritiserade den 24 maj (jämför den hyllande rapporteringen i borgerliga *Smålands Allehanda*); dikten finns i *Arbetet*, 23 maj. Kommentarer till krocken med Barnens dag återfinns i ”Minnesfesten öfver Linné: Bilagor”, 573–580 (tidningar och datum framgår inte av klippen). Rapporteringen från Australien kommenterades i *Svenska Dagbladet*, 8 juli.

★

Mr Flower Power flyger över jorden: Utgångspunkten för denna essä är arkivet efter Linné2007, som är omfattande (2,4 hyllmeter) men mycket välförtecknat och finns i Riksarkivet. Riksdagsmotionerna om Nationellt kultur- och kunskapscenter för Carl von Linné är 2001/02:Kr389 och 2002/03:Kr232, men det kom fler motioner inför jubileet. Regeringsbeslutet med underlag finns i Regeringskansliets centralarkiv, U2004/1904/F. Material från möten på Vetenskapsakademien om bland annat kommunikationsplattformen finns i Linné2007, F1b (i vol. F1 a:1); material om filmprojektet och dess fördyringar finns bland annat i B1:2; recensioner och kommentarer är från rapporten *Medieanalys*, bilaga till Linnédelegationens protokoll 28 januari 2008, A1:1, där det även finns rapporter från enkätstudierna. *Rapport Linné2007: Carl von Linnés 300-årsjubileum* har hämtats från Svenska Linnésällskapets hemsida (www.linnaeus.se); en fylligare rapportbok är Peter Stjernström, *Ung man fyller 300 år: Om Linné2007 – jubileet som siktade mot framtiden* (Stockholm, 2009). Vetenskapsakademiens skrifter var *Linné & Vetenskapsakademien: Observatoriemuseet 15 april 2007–6 jan 2008* (Stockholm, 2007) och Carl Peter Thunberg, *Speech on the Japanese Nation 1794* (Stockholm, 2007). Gunnar Broberg avhandlar jubileet över drygt 60 sidor under rubriken ”Smärre meddelanden” i *Svenska Linnésällskapets årskrift*, 2007; se även följande år. Linnébruket avhandlas också i Joakim Andersson, *Skilda världar: Samtida föreställningar om kulturarvsplatser* (Linköping, 2008), som behandlar PRV-konflikten och bakgrunden till den i kap. 5, och Johan Linder, *Den lokala profilen: Person, plats och kulturarv* (Stockholm, 2015).